

CHỈ DỤ CỦA VUA LÊ HIẾN-TÔNG (1497 – 1504)

*

Vua Lê Hiến-tông có sắc dụ cho các quan viên và nhân dân rằng:

“Thế đạo thịnh hay suy quan hệ ở phong tục: phong tục tốt hay xấu quan hệ ở khí số. *Kinh Dịch* nói: Người quân tử tìm lấy người hiền tài cho làm quan để giáo hóa phong tục cho dân được tốt.

Kinh Thư nói: Dạy cho mọi người biết năm giáo* để dân được hòa mà có phép tắc.

Kinh Thi nói: Giữ điều nghĩa trước sau như một, có thể làm trưởng cả bốn phương.

Kinh Lễ nói: Lấy bát chính* mà răn cấm cho khỏi quá mức, thống nhất đạo đức để cho phong tục cả nước giống nhau.

Kinh của thánh nhân dạy lại rõ ràng, đủ làm bằng cứ.

Các đế vương xưa lên ngôi trị nước, giữ gìn trong mình, ứng tiếp mọi người, không ai là không lấy đó làm đầu.

Thái-tổ Cao-hoàng-đế ta dẹp yên nước nhà, sửa sang cương kỷ.

Thái-tông Văn-hoàng-đế tỏ rõ hiến pháp, giữ gìn luân thường.

Thánh-tông Thuần-hoàng-đế sáng tỏ công trước, hòa hiệp khí trời.

Trước sau truyền nói, quy củ tiếp nhau.

Lòng nhân tiếng nhân, đầy đầy ở trung châu, chính hay giáo hay, thấm khắp cả cõi đất.

Hàng triệu dân hưởng phúc tốt yên hòa, hàng ức năm được phong đăng thịnh trị.

Ta nói lên ngôi báu, kính theo mưu xưa.

Tự mình hiếu kính để ngay đạo dạy dân, trước lấy cương thường* để rộng lời giáo huấn.

Trên làm dưới bắt chước, đã đến cõi đều yên; trị an đến lâu dài, muôn tiến mãi nghiệp lớn.”

Chú thích –

Ngũ Kinh, năm bộ sách căn bản của triết thuyết Nho-học, gồm có các Kinh: Dịch, Thư, Thi, Lễ, Xuân Thu do Khổng-tử san định.

Năm giáo: ngũ luân và ngũ thường.

Ngũ luân là năm quan hệ trong xã hội thời xưa: quân thần (vua tôi), phụ tử (cha con), phu phụ (vợ chồng), huynh đệ (anh em), bằng hữu (bạn bè).

Ngũ thường là năm đức tính thường có của con người: nhân, nghĩa, lễ, trí, tín.

Bát chính: ẩm thực (ăn uống), y phục (áo mặc), sự vi (làm việc), dị biệt (phân biệt cái khác nhau), độ (đo), lượng (cân lường), số (số mục), chế (hạn chế).

Cương thường nói tóm chữ *tam cương ngũ thường*. *Tam cương* là ba rường mối trong đạo làm người: vua tôi, cha con, vợ chồng. *Ngũ thường* là nhân, nghĩa, lễ, trí, tín.

Ngô Thị Quý Linh sưu tầm

(*Sử Xanh Lưu Truyền*, Ý Linh xuất bản, Hoa-Kỳ, 1991)